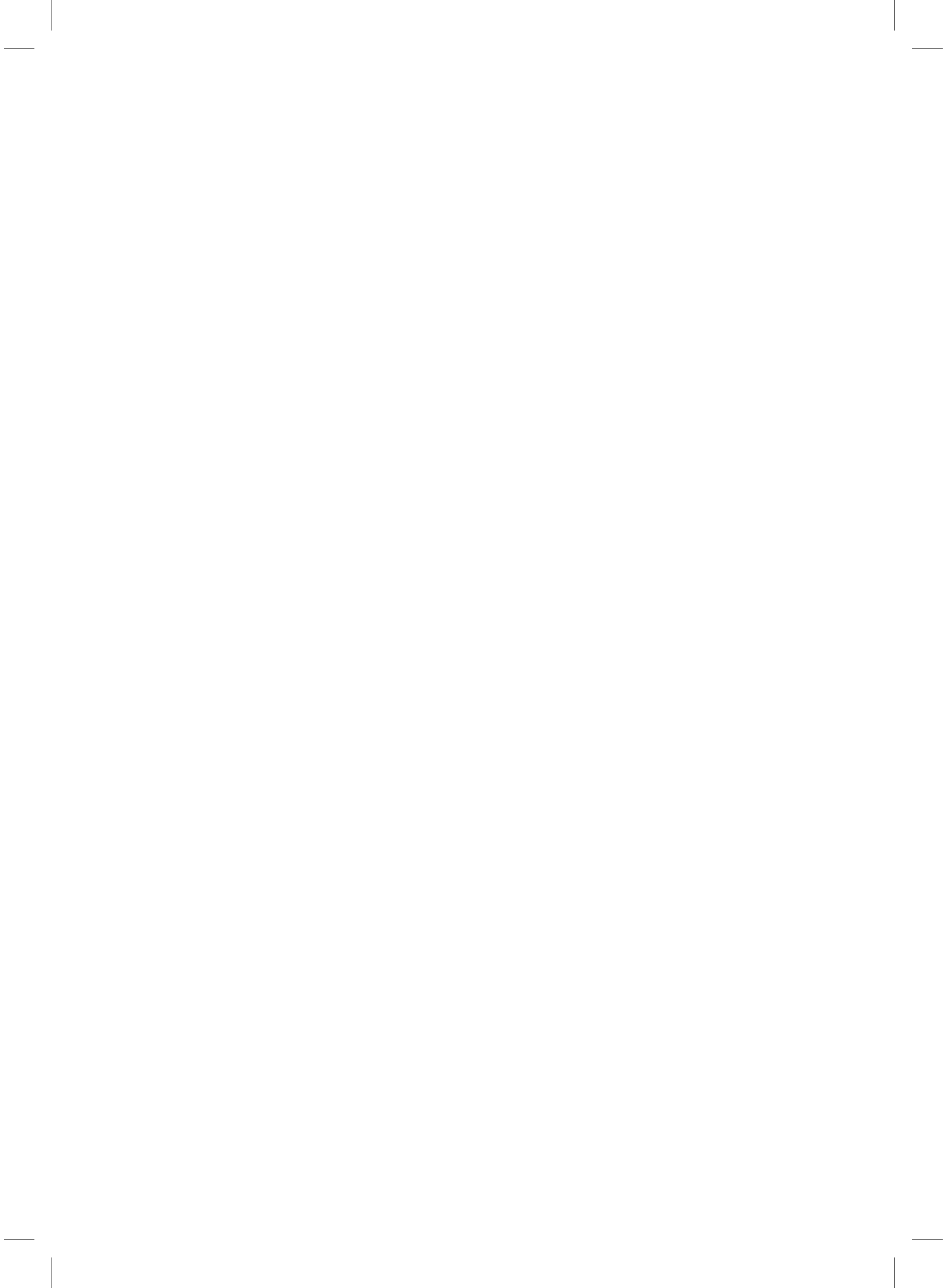

RATIO

IDEI

Colecția **Ratio** este coordonată de
Florin George Călian

DANIEL NICA

CINE SUNT EU?
AUTENTICITATEA ȘI LIMITELE
SALE MORALE

Ratio et Revelatio

2022

Redactor: Otniel Vereș
DTP: Paula Cionca
Copertă: Artur Gyalai

Tipărit la Print Expert, România

Copyright © Ratio et Revelatio, 2022

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
NICA, DANIEL

Cine sunt eu? Autenticitatea și limitele sale morale/ Daniel
Nica. – Oradea: Ratio et Revelatio, 2022

Conține bibliografie

ISBN 978-606-9659-60-1

17

Editura Ratio et Revelatio
Str. Sofiei nr. 3, Oradea, Bihor, România, 410183
e-mail: office@ratioet revelatio.com

www.ratioet revelatio.com

CUPRINS

MULȚUMIRI	11
INTRODUCERE	
„CINE SUNT EU?” – UN PARIU EXISTENȚIAL	13
PARTEA ÎNTÂI	
CONCEPTUL DE AUTENTICITATE	
1. UN CAZ IMAGINAR ȘI CÂTEVA TATONĂRI PRELIMINARE	19
2. ÎMPLINIREA DE SINE ȘI AUTENTICITATEA	26
2.1. Împlinire și rațiune.	
Viața bună ca standard obiectiv	27
2.2. Critica viziunii raționaliste.	
Premisele autenticității	32
2.3. „O epocă a autenticității”	36
2.4. Datoria de a fi tu însuși	40
3. UN CUPLU CIUDAT: AUTENTICITATE ȘI AUTONOMIE	44
3.1. Autonomia ca autolegislare universală	44
3.2. Autonomie, autenticitate, individualism	47
3.3. Autonomie fără autenticitate	53
3.4. Autenticitate fără autonomie	58
4. UN ALT CUPLU CIUDAT: AUTENTICITATE ȘI SINCERITATE	66
4.1. Ipocrizie, inautenticitate și convenții sociale	67
4.2. Sinceritatea ca formă de inautenticitate	71
4.3. De la ethosul sincerității la epoca autenticității	74
5. ÎN CĂUTAREA UNEI DEFINIȚII A AUTENTICITĂȚII	80
5.1. Există o definiție riguroasă a autenticității?	80
5.2. De la autenticitate la autenticități	85

PARTEA A DOUA

FORMELE AUTENTICITĂȚII

1. „PREISTORIA” AUTENTICITĂȚII – SURSE GRECEȘTI ȘI CREȘTINE	89
1.1. „Cunoaște-te pe tine însuși!”	89
1.2. „Adevărul se găsește în omul lăuntric”	92
2. „ASCULTĂ-ȚI VOCEA INTERIOARĂ!” – AUTENTICITATEA CA DESCOPERIRE DE SINE	98
2.1. O ființă liberă în timpuri imemorale	99
2.2. Niște mărturisiri scandaloase și un adulter neașteptat	104
2.3. Un sine esențial și lăuntric	109
2.4. Autocunoaștere și autoactualizare	112
2.5. Este necesară autocunoașterea pentru descoperirea de sine?	117
2.6. Și dacă descoperirea de sine nu duce nicăieri?	120
3. „PURITATEA INIMII ÎNSEAMNĂ A VOI UN SINGUR LUCRU!” – AUTENTICITATEA CA ANGAJAMENT EXISTENȚIAL	125
3.1. Cum e cu putință să ieși în afara moralei publice?	126
3.2. Credință, pasiune și alegere de sine	134
3.3. Ce este un proiect fundamental?	142
3.4. Autenticitatea ca angajament existențial – o reconstrucție sumară	148
3.5. Scurt excurs despre căutarea purității și despre amplificarea sinelui	153
4. „NOI SUNTEM POEZII VIEȚII NOASTRE” – AUTENTICITATEA CA REINVENTARE DE SINE	157
4.1. „Depășirea de sine” și „metamorfozele spiritului”	158

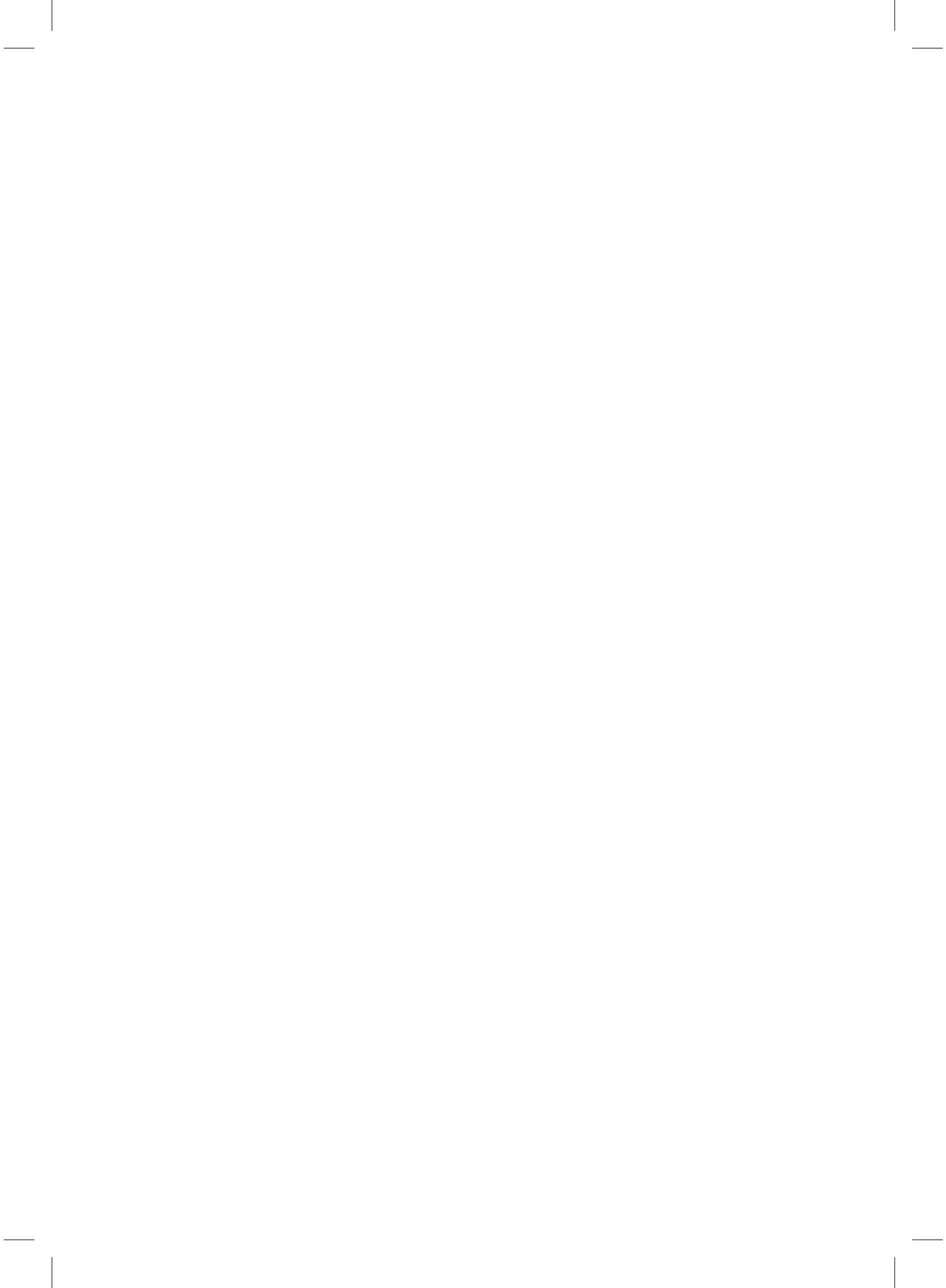
4.2. Stadii preliminare: „cămila” și „leul”.	
Despre bucuria de a trăi și despre războiul împotriva convențiilor	160
4.3. Stadiului „copilului”. Cum să-ți transformi viața într-o operă de artă?	167
4.4. Reevaluarea credințelor și spiritualizarea înclinațiilor	172
4.5. „Subiectul ca multiplicitate”. Reinventarea de sine ca proiect continuu	181

PARTEA A TREIA

ESTE AUTENTICITATEA O AMĂGIRE?

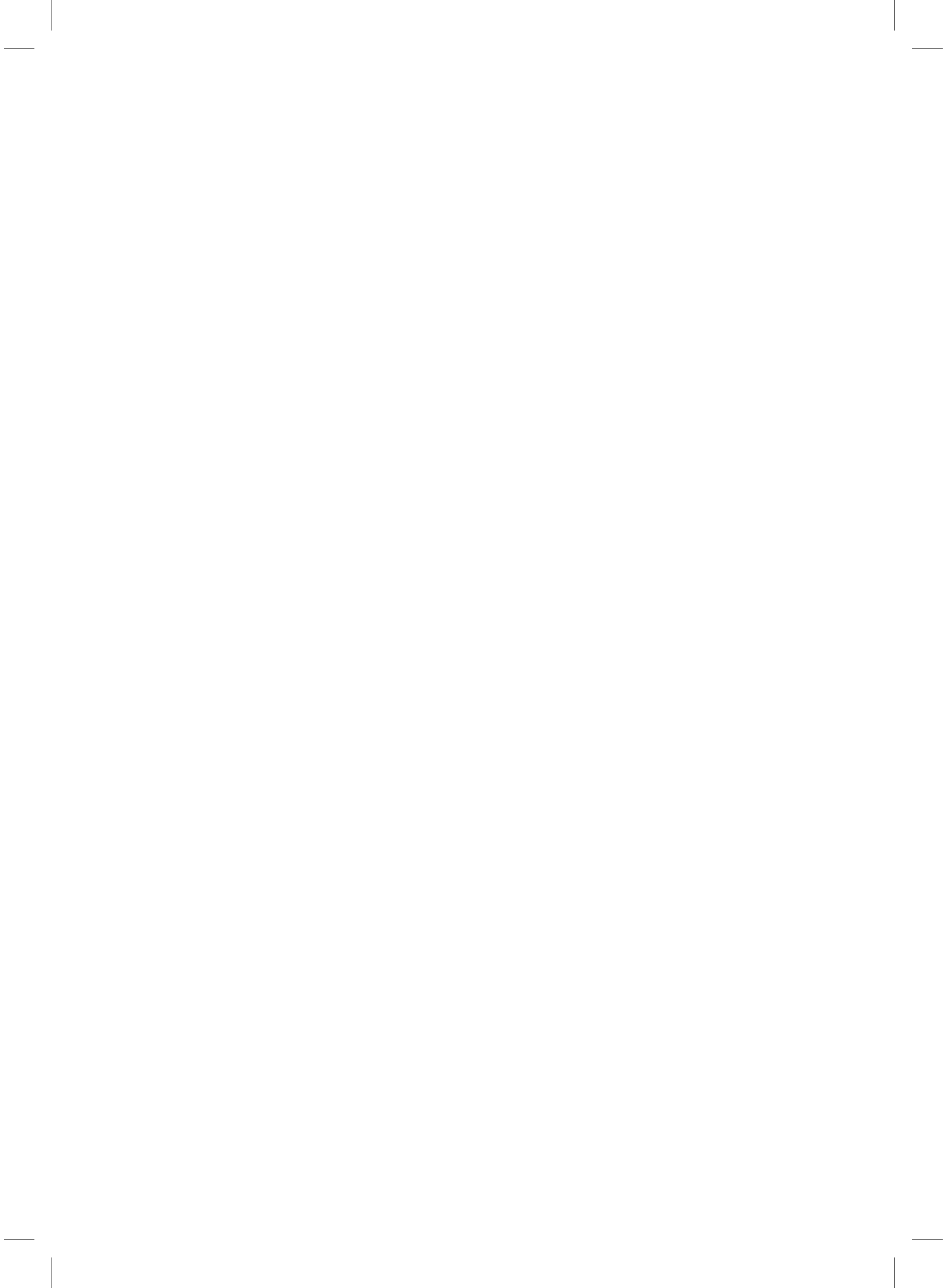
1. ANTAGONISMUL AUTENTICITĂȚII	191
2. AUTENTICITATEA SUB ASEDIU	197
2.1. Obiecții conservatoare împotriva autenticității	198
2.2. Critici de stânga împotriva autenticității	205
2.3. Autenticitatea de la implozie la reconstrucție	215
3. CĂTRE UN CONCEPT NORMATIV DE AUTENTICITATE	219
3.1. Cum poate un individ să își aparțină lui însuși?	219
3.2. Cum recunoaștem valoarea unei alegeri personale?	225
3.3. De ce autenticitatea trebuie să fie reflexivă?	233
4. ÎN LOC DE CONCLUZIE: ELEMENTELE AUTENTICITĂȚII	241
4.1. Accesul la viața bună	241
4.2. Diviziunea sinelui	243
4.3. Autoapartenența	245
4.4. Nonconformismul reflexiv	248
4.5. Caracterul exemplar	251
4.6. Câteva gânduri finale și un caz imaginar	254

BIBLIOGRAFIE	257
---------------------	-----

Pentru Alina și Andrei

MULȚUMIRI

Un posibil mod de a rezuma ideea de autenticitate este să spui că aceasta constă în capacitatea de autoafirmare și de a face lucrurile pe cont propriu. Dar, scriind această lucrare, am ajuns la concluzia că nimic nu poate fi făcut de unul singur, deci nici autenticitatea nu se datorează exclusiv individului singular. În această ordine de idei, trebuie spus că nici meritele acestei lucrări – câte vor fi acestea – nu se datorează exclusiv autorului.

Prin urmare, țin să mulțumesc în mod deosebit unor oameni fără de care volumul de față nu ar fi arătat în forma de acum. Poate că, în lipsa modului în care m-au sprijinit, m-au ațâțat și mi-au dat de gândit, cartea aceasta nu ar fi existat deloc. Acești oameni nu sunt mulți, însă meritele lor sunt enorme.

În primul rând îi sunt recunoscător soției mele, Alina, pentru felul în care mi-a fost alături pe tot parcursul redactării cărții. Vreau să îi mulțumesc pentru încurajări, pentru că încearcă să mă înțeleagă așa cum sunt eu și, în special, pentru răbdarea cu care a avut grijă de fiul nostru, Andrei, în timp ce lucram la carte. Ea întrupează toate acele variațiuni ale ideii că reușitele unui bărbat ascund contribuția uneori invizibilă, dar adesea substanțială, a unei femei.

În egală măsură, le mulțumesc prietenilor și colegilor mei de la Universitatea din București, Cristian Iftode, Emilian Mihailov și Viorel Vizureanu pentru încurajările, provocările și discuțiile pe care le-am purtat încă dinainte de a începe lucrul la această carte și, ulterior, pe tot timpul redactării ei. Pe toți trei i-am sâcâit în repetate rânduri, din dorința mea de a primi reacții la ideile dezvoltate aici și din convingerea că filozofia este, în mod fundamental, o formă de conversație. Ea presupune dialogul între specialiști și o revizuire continuă a ideilor în funcție de observațiile primite.

Fără reacțiile erudite și pline de profunzime ale lui Cristian Iftode, ale cărui lucrări îmi stârnesc admirația de peste 10 ani,

fără ascuțimea filosofică și flerul critic de invidiat, pe care Emilian Mihailov le-a exersat în marginea paginilor mele, și fără remarcile necruțătoare pe care mi le-a transmis Viorel Vizureanu și care m-au forțat să-mi revizuiesc unele idei (și, parțial, chiar și tonul cărții), această carte ar fi fost doar un monolog slab, cu multe idei vulnerabile sau insuficient dezvoltate.

Nu în ultimul rând, doresc să îi mulțumesc profesorului Mircea Flonta, care, cu un an în urmă, mi-a citit o versiune provizorie a manuscrisului și, de-a lungul a două lungi conversații, mi-a transmis o lungă serie de observații critice, care m-au ajutat să-mi limpezesc și mai mult anumite aspecte teoretice ale autenticității, încorporate ulterior în forma finală a acestei cărți.

Prețuirea mea pentru toți cei enumerați mai sus e mai mare decât o arată o pagină de mulțumiri sumare. Față de recunoștința pe care le-o port în suflet, această formă protocolară de grațitudine nu are cum să fie altfel decât inautentică.

INTRODUCERE

CINE SUNT EU? UN PARIU EXISTENȚIAL

„Eu însumi sunt o întrebare adresată lumii, iar eu trebuie să furnizez răspunsul meu, căci altfel sunt redus la răspunsul pe care mi-l va da lumea.”

(C.G. Jung)

„Cine sunt eu?” este o întrebare derutantă. Sensul ei oscilează între orgoliu, exhibiționism și deusolare. Ea poate fi înțeleasă ca promisiune a unor mărturisiri incitante, ca o lamentație provenită din conștiința unui gol năucitor sau ca un act de falsă modestie, forma disimulată a vanității. Însă titlul acestei cărți nu ascunde nici ambiția unor mari dezvăluiri și nici starea de confuzie neputincioasă. Este mai degrabă un act de uimire activă, o întrebare deschisă, care ne privește pe fiecare dintre noi.

În paginile următoare, „Cine sunt eu?” exprimă, de fapt, curiozitatea filozofică față de structura fundamentală a ființei noastre lăuntrice. Enunțată mai puțin laconic, întrebarea ar suna în felul următor: Ce mai rămâne din mine, având în vedere toate concesiile pe care le fac de-a lungul vieții, toate influențele și presiunile exterioare, care îmi guvernează existența? Cum e posibil ca, rămânând aceeași persoană pe tot parcursul vieții, să fiu totuși *altul*, străin de mine însumi? Astfel reformulată, întrebarea din titlu scoate la iveală una dintre cele mai importante teme ale prezentului: tema autenticității individuale. Aceasta pornește de la constatarea că omul nu se poate sustrage naturii lui sociale și, prin urmare, trăiește sub spectrul conformismului, al incongruenței și al uitării de sine.

Constatarea de mai sus devine cu atât mai dramatică atunci când ne uităm la condiția omului modern, care, de câteva sute de ani încoace, a început să sufere o acută criză de identitate. „Dezvrăjirea lumii” a eliberat individul de „superstiții” și de

obediință, așezându-l pe traiectoria rațiunii și a emancipării. Dar totodată l-a lipsit de consolarea că viața are sens, făcându-l să trăiască într-un univers rece și gol, în care el se simte tot mai înstrăinat și mai singur. În această lume, normele de conduită au fost transformate din rânduiele sacre în simple convenții. Iar respectarea lor nu a mai fost însoțită de promisiunea supremă a mântuirii sufletului, ci doar de perspectiva mai modestă a acceptării sociale sau – cel mult – de ideea că un om rezonabil este un om moral.

Capitalismul, birocrăția și diviziunea muncii au dus la creșterea nivelului general de prosperitate și predictibilitate. Dar, în același timp, i-a făcut pe oameni să se simtă ca o marfă sau ca o roțiță insignifiantă într-un uriaș mecanism, nedrept și impersonal. Urbanizarea i-a oferit individului confortul unei vieți civilizate, dar l-a făcut să trăiască tot mai mult printre străini și să poarte o mască amăgitoare, până când a început să semene tot mai mult cu aceștia, tot mai puțin cu sine însuși. Imensa mobilitate socială i-a dat o speranță reală că își poate depăși condiția, însă l-a făcut dependent de o mitologie înșelătoare a succesului, care necesită sacrificii adânci pentru obținerea unor validări superficiale. Societatea de consum i-a oferit o diversitate nesperată de bunuri și servicii, dar totodată i-a creat nevoi false și l-a făcut dependent de lucrurile exterioare. Iar „societatea spectacolului” i-a oferit distracții nelimitate în timpul liber, însă l-a făcut să trăiască într-un univers de simulacre și idealuri înșelătoare.

Trăind în această lume nouă, individul continuă să respecte regulile fără să înțeleagă semnificația lor profundă, se resemnează cu statutul de roțiță neînsemnată și se ascunde mereu în spatele unor măști agreabile, gata să plătească orice preț pentru tot felul de validări și bunuri exterioare, pentru ca, în final, să se prăbușească, epuizat, în fața televizorului sau cu telefonul în mână, fericit că poate să uite totul, că poate să uite de sine.

În aceste condiții, răspunsul la întrebarea „Cine sunt eu?” devine unul dintre cele mai importante pariuri ale individului modern. Văzută prin prisma acestui pariu, viața unui om poate

fi expresia deplină a vitalității și a coerenței de sine sau, dimpotrivă, poate fi o construcție artificială, suma tuturor amăgirilor, a ezitărilor și a compromisurilor sale. Între aceste două cazuri extreme, se deschide un spectru larg de posibilități existențiale. Fiecare dintre ele corespunde gradului în care un individ e capabil să dea un sens personal vieții sale, adică măsurii în care el se poate elibera de sub tirania imitației leneșe, a amânării prudente, a validărilor exterioare, a măștilor și orgoliilor sociale.

Înțeleasă sub forma acestui pariu existențial, întrebarea „Cine sunt eu?” nu poate primi un răspuns general valabil, ci numai unul strict personal. Iar adevărul răspunsului oferit poate fi verificat doar într-un mod practic, adică în măsura în care individul reușește să fie liber, curajos și coerent cu sine. Dar cu toate că problema autenticității este una practică, pe care fiecare trebuie să o tranșeze în chip propriu, ea nu se refuză investigației teoretice. La fel ca orice provocare existențială, ea ni se dezvăluie atât la nivelul experienței concrete, cât și sub forma unei teme de cercetare. În fond, a gândi un lucru înseamnă a-l căuta. Așa că, pe lângă pariul unei căutări personale, există o serie întregă de întrebări teoretice, care se nasc din curiozitatea filozofică față de tema autenticității. Iată doar câteva dintre acestea:

Este oare autenticitatea un scop în sine sau este doar un mijloc pentru un alt țel, mai înalt? Este autenticitatea același lucru cu sinceritatea sau sunt două noțiuni distincte? Care este relația dintre autonomie și autenticitate? Constă aceasta în *descoperirea* unui sine original sau în *creația* unui sine original? Mai există și alt mod de a gândi autenticitatea în afara opoziției dintre autodescoperire și autocreație? Nu cumva cultul contemporan al autenticității a condus la o revoltă narcisistă împotriva celor mai elementare norme sociale, fie – dimpotrivă – la o paradoxală îmbrățișare a conformismului?

Acestea sunt numai câteva dintre interogațiile care decurg din tematizarea filozofică a acestui pariu individual. De-a lungul cărții, se vor desprinde multe alte întrebări, care vor scoate la iveală o temă provocatoare și actuală, cu multe fațete și cu o istorie